

Avda. Drassanes, 3
08001 BARCELONA
Tl - 93 481 73 98

Reflexions a l'entorn del tema de la identificació, avaluació i escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials.

El paper dels EAP en aquest procés: l'elaboració de dictàmens d'escolarització

Entre les funcions assignades als EAP des de l'inici de la seva activitat professional hi figuren aquelles vinculades a la valoració i seguiment dels alumnes amb necessitats educatives especials greus i permanents (Ordre de 20 de maig de 1983 per la qual es regula la intervenció psicopedagògica als centres escolars i es creen el Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica).

A partir del decret 117/84 sobre l'ordenació de l'Educació Especial per a la seva integració en el sistema educatiu ordinari, es comença a parlar de la integració dels alumnes amb necessitats educatives especials greus i permanents (n.e.e.) al sistema ordinari i es faculta als EAP la redacció de dictàmens d'escolarització en els que s'identifiquin i es valorin les necessitats educatives i de suport personal i escolar dels alumnes amb n.e.e. greus i permanents, tot preveient la seva escolarització en un centre ordinari, en un centre d'educació especial, o bé compartint l'escolarització entre els dos centres. Des d'una perspectiva d'identificació, valoració i resposta centrada no ja solament en la discapacitat sinó en les necessitats educatives dels alumnes i en l'adequació i ajust de la resposta a aquestes necessitats, els dictàmens d'escolarització han estat i són encara avui, el primer instrument que permet a les famílies i als professionals individualitzar els alumnes i les necessitats en relació a la resposta educativa que cal donar-los per a poder-los ajudar a desenvolupar al màxim les seves capacitats.

Durant aquests darrers vint anys de treball dels EAP als centres públics d'Infantil i Primària, s'ha afavorit que la integració dels alumnes amb n.e.e. greus i permanents fos una realitat als centres públics, amb l'esforç de tots: pares, mestres tutors, mestres d'educació especial, i professionals dels EAP. Aquests centres han fet un esforç incorporant aquests alumnes a la vida de l'escola i a l'aprenentatge escolar. Moltes famílies i centres escolars poden aportar experiències positives en aquest sentit.

Per als centres, l'atenció d'aquests alumnes implica actuacions diverses: necessitat d'elaborar una adaptació curricular individualitzada, necessitat d'atenció continuada al llarg de l'escolaritat del mestre de suport per l'educació especial, necessitat de que els mestres es coordinin amb serveis externs a l'escola (psicoteràpia, logopèdia, serveis socials...), necessitat de seguiment de l'EAP, necessitat de tenir una cura especial en la relació amb la família d'aquest alumne,....

D'altra banda, i per raons diverses, hem vist com en una gran majoria dels centres concertats sostinguts amb fons públics no s'aplicaven els criteris d'integració d'alumnes amb n.e.e. greus i permanents. Aquesta situació, encara que d'una manera molt tímida, s'està corregint aquests darrers anys. Val a dir, però, que en certs casos, fins i tot han dut a terme actuacions per desencoratjar les famílies d'aquests alumnes en el moment de preinscriure'ls en el seu centre.

Amb la publicació del decret sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials de 25 de novembre del 1997 s'afirma que "l'alumnat amb necessitats educatives especials és aquell que requereix durant un període de la seva escolarització o al llarg de la mateixa de determinats suports i atencions educatives específiques pel fet de tenir discapacitats motrius, psíquiques o sensorials, per manifestar trastorns greus de conducta o per trobar-se en situacions socials o culturals desfavorides" i s'estableix que aquest alumnat s'escolaritzarà en centres sostinguts amb fons públics, mantenint una distribució equilibrada. Tanmateix, es continua apostant per la integració dels alumnes amb n.e.e. als centres ordinaris, apostant per una escola comprensiva i oberta a la diversitat i a les necessitats educatives de tot l'alumnat.

En aquest mateix decret, s'especifica, tot i haver parlat de tres tipologies diferenciades d'alumnes, l'elaboració d'un dictamen d'escolarització de caràcter personal només per a l'alumnat amb necessitats educatives especials derivades de discapacitats psíquiques, motrius i sensorials.

En un principi, i abans del decret del 1996, el fet de tenir un alumne, que des de l'EAP es considerava que tenia necessitats educatives especials, comptava com a dos alumnes a efectes de recompte del total d'alumnes del grup. Aquest aspecte es va replantejar i, al cap d'un temps, es va considerar que tots els alumnes ocupaven només una plaça escolar, i es reservava, a cada grup, dues places per alumnes amb necessitats educatives especials.

La diversa realitat social, geogràfica i escolar de Catalunya porta a vincular, a partir del decret d'admissió d'alumnes del 1996 (decret 72 de 1996) el terme d'alumnes amb n.e.e. en el moment de referir-se a la població escolar resultant de la immigració. Es vol així, intentar resoldre el problema que s'estava començant a donar en determinades zones escolars de concentració d'aquests alumnes quasi de manera exclusiva en els centres públics. És en aquest moment que es comença a veure la necessitat d'elaborar un informe tècnic de necessitats educatives derivades de situacions socials o culturals desfavorides, per a identificar les necessitats d'aquest alumnat, proposant-se un model d'informe que incloï a dades relatives a la situació familiar, laboral i econòmica de la família. Ni en el seu moment, ni actualment, però, queden registrades en cap apartat les possibles necessitats educatives d'aquests alumnes.

Malgrat l'aportació d'aquest segon document en la identificació de les necessitats educatives dels alumnes, a la pràctica s'està produint un important solapament

terminològic i conceptual en quedar referit tant en el dictamen d'escolarització com en l'informe tècnic a les necessitats educatives especials. Des del nostre àmbit professional, entenem que alguns d'aquests alumnes (però no tots) poden presentar, en determinats moments, necessitats educatives similars a les que presenten els alumnes amb discapacitats psíquica, física o sensorial, però no creiem que sigui operatiu ni clarificador que de manera generalitzada, s'utilitzi també el terme de necessitats educatives especials per a identificar l'alumnat fills d'immigrants o bé població marginal que viu en una situació d'empobriment cultural. I més quan en el Decret de 20 de febrer del 2001, pel qual s'estableix el règim d'admissió d'alumnes als centres docents sostinguts amb fons públics, preveu que a cada grup classe es poden reservar quatre places per alumnes amb necessitats educatives especials.

És a partir d'aquests arguments que creiem important fer les següents consideracions:

- la normativa actual porta a una gran confusió a tots els col·lectius professionals (mestres, psicopedagogs, professors), a les famílies i a tota la societat en general per l'ús erroni que s'està fent dels termes i dels conceptes. Una prova d'aquesta confusió és la manera com s'està tractant a la premsa escrita aquest tema, identificant sempre el terme d'alumnes amb necessitats educatives especials amb l'alumnat provinent de famílies immigrants.

- no és lògic pretendre que a un mateix grup hi pugui haver quatre alumnes amb necessitats educatives especials, en el sentit real d'aquest terme, tal com fins ara s'ha entès des dels EAP i d'altres col·lectius professionals. Aquesta és una xifra absolutament inadequada per a que un professional de l'ensenyament, tant de les etapes d'infantil, primària o secundària, pugui tirar endavant tot un grup d'alumnes amb les seves particularitats, més quatre alumnes amb necessitats educatives especials.

- la integració d'alumnes amb necessitats educatives especials als centres, a més de la voluntat dels professionals (tant mestres i professors com psicopedagogs) que en molts casos ja ho han demostrat abastament, requereix de manera més general la dotació de recursos humans que ho facin possible. No ens podem imaginar una aula amb 25 alumnes, dels quals quatre tenen necessitats educatives, amb un sol mestre tutor, amb un mestre d'educació especial que cal compartir amb sort amb vuit grups més (en els cas dels CEIP) i amb un psicopedagog de l'EAP que, possiblement hi anirà un cop a la setmana, compartint el seu temps amb el seguiment d'altres alumnes de l'escola. Aquesta problemàtica és encara més complexa a l'etapa de secundària.

- la integració d'alumnes amb n.e.e. amb aquestes condicions pot contribuir a augmentar el desànim i la sensació de fracàs de tots els professionals, a més de ser un engany per a l'alumnat i les seves famílies.

En el sentit d'aquestes consideracions creiem que caldria:

- La clarificació en l'ús del concepte de necessitats educatives especials en la normativa actual. Creiem que cal utilitzar aquest terme per als alumnes que tenen necessitats educatives especials, sigui per la causa que sigui, segons contempla ja el Decret del 1997 sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats

educatives especials. Pensem que és necessari i urgent trobar un nou terme que permeti identificar les necessitats dels alumnes que provenen de situacions socials o culturals desfavorides. També pensem que pot haver-hi alumnes que tinguin necessitats educatives especials de caràcter temporal.

- Tant els alumnes amb necessitats educatives especials amb discapacitat com els alumnes que provenen de situacions socials o culturals desfavorides, han de poder ésser escolaritzats de manera equitativa tant en centres públics com concertats sostinguts amb fons públics.

- A l' hora de reserva de places caldria diferenciar els dos tipus de places i reservar-ne com a màxim 2 pels alumnes amb necessitats educatives especials.

-Organitzar les actuacions de manera que els documents que s'hagin de fer no siguin purament administratius per catalogar i distribuir l'alumnat, sinó que tinguin un objectiu d'orientació psicopedagògica i social i que es pugui fer un seguiment acurat de les situacions socials i psicopedagògiques que resultin necessàries.

-Arbitrar els recursos i el procediment per tal que el procés d'avaluació i d'identificació de les necessitats educatives especials es pugui fer amb un temps raonable i amb els professionals necessaris. Cal recordar que no tots els EAP tenen treballador/a social i que la plantilla dels psicopedagogs no ha crescut amb la proporció de les demandes d'informes que genera actualment l'administració educativa.

- Arbitrar les mesures perquè les instruccions que es donen als EAP siguin al màxim de clares i coherents en tot el territori de Catalunya, tot deixant el marge que es consideri convenient per adaptar-se a les particularitats dels diferents territoris.

La Junta Directiva de l'Associació Catalana de Professionals d'EAP (ACPEAP)

Març del 2001